

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

PROBLEMS OF MODERNIZATION OF ECONOMIC LEGISLATION

ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО
ECONOMICS AND LAW

Серія «Право»
Series Law

doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.02.003>

УДК 346.14+330.356

Р.А. ДЖАБРАІЛОВ, д-р юрид. наук, доцент, заступник директора з наукової роботи
Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна
(orcid.org/0000-0002-4422-2102)

В.К. МАЛОЛІТНЕВА, канд. юрид. наук, вчений секретар,
Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна
(orcid.org/0000-0001-9678-1750)

Т.С. ГУДІМА, канд. юрид. наук, старший науковий співробітник відділу
проблем модернізації господарського права та законодавства
Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна
(orcid.org/0000-0003-1509-5180)

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ключові слова: сталий розвиток, Господарський кодекс України, господарське законодавство, модернізація, національна економіка.

Розглянуто проблематику визначення стратегічних і тактичних пріоритетів модернізації вітчизняного господарського законодавства з урахуванням концепції сталого розвитку як загальносвітового імперативу побудови нової моделі управління національними економіками. Висвітлено деякі перспективні напрями модернізації господарського законодавства України у контексті втілення у правову систему держави концептуальних засад сталого розвитку. Сформульовано теоретичні положення стосовно поглиблення доктринальних господарсько-правових розробок. Підготовлено пропозиції щодо внесення змін до Господарського кодексу України та окремих актів господарського законодавства.

Вступ. Господарський кодекс України та система актів господарського законодавства детермінують відправні засади державної економічної політики у відповідному галузевому розрізі. Тому саме модернізація господарського законодавства є важливою передумовою сталого розвитку держави. Вказане узгоджується з Цілями сталого розвитку 2016—2030 рр., схваленими в рамках 70-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН. За останні роки система господарського законодавства не підлягала істотному перегляду та вдосконаленню, особливо через призму концепції сталого розвитку. Часткові зміни, внесені до окремих актів господарського законодавства, у тому числі до Господарського кодексу України, лише ускладнювали правове регулювання економічних відносин через непослідовність у реалізації правової політики та суперечливість законодавчих новел.

Виправити ситуацію на краще можна шляхом модернізації господарського законодавства України з урахуванням концепції сталого розвитку та здобутків теорії господарського права як доктринальної основи правотворного процесу. Правотворчий процес має кар-

© Р.А. ДЖАБРАІЛОВ,
В.К. МАЛОЛІТНЕВА,
Т.С. ГУДІМА, 2018

динально змінитися та бути спрямованим на формування довшеної системи господарського законодавства, сприйнявши як кращі досягнення зарубіжних правових систем, так і вітчизняний науковий доробок у межах теорії господарського права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання модернізації господарського законодавства тривалий час перебувають у полі зору значного кола провідних науковців-господарників та правознавців суміжних правових галузей. Зокрема, можна виділити численні наукові праці В.К. Мамутова, В.А. Устименка, А.Г. Бобкової, В.С. Щербини, Д.В. Задахайла, Г.Л. Знаменського, О.П. Подцерковного, Б.Г. Розовського та інших учених. У контексті сталого розвитку питання вдосконалення господарського законодавства України досліджено у наукових працях О.В. Шаповалової.

Але дотепер не набули поширення наукові розробки проблематики побудови нової моделі управління національними економіками, стратегічних і тактичних пріоритетів модернізації вітчизняного господарського законодавства у світлі концепції сталого розвитку як загальносвітового імперативу. Вказане заклало підґрунтя цього дослідження.

Мета статті — висвітлення окремих перспективних напрямів модернізації господарського законодавства України у контексті втілення у правову систему держави концептуальних засад сталого розвитку.

Результати дослідження. Після підписання 21.03.2014 політичної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі — ЄС) [1] для України ще гостріше постало питання визначення орієнтирів і пріоритетів розвитку країни й ухвалення національної стратегії сталого розвитку в найкоротші терміни.

Під впливом прогресивного зарубіжного досвіду і з урахуванням потреби у розробці «дорожньої карти» досягнення цілей і завдань сталого розвитку, Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 було затверджено Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» (Стратегія «Україна — 2020») [2]. Утім відсутність належної координації дій з її виконання визначає низьку ефективність реалізації цього документа. До сьогодні не затверджено план дій з реалізації положень Стратегії «Україна — 2020» (окрім 2015 р.). Не відбувається моніторинг та інформування щодо стану його

виконання. І це в той час, коли у підпунктах 1 і 2 п. 2 Указу Президента від 12.01.2015 № 5/2015 прямо звертається на це увага.

До речі, ухвалення глобальних Цілей сталого розвитку, офіційно відомих як Перетворення нашого світу: порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 р. (англ. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*), вже актуалізували необхідність перегляду положень Стратегії «Україна — 2020». Отже, практично не реалізувавши положення попереднього документа, Україна починаючи з 2016 р. розпочала роботу з його модернізації. Група у складі українських експертів, а саме представників органів влади, учених, громадськості, бізнесменів, за підтримки Програми розвитку ООН в Україні, доклала зусиль до розробки проекту Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. (Стратегія до 2030 р.) [3]. На даний час проект внесений на розгляд до Верховної Ради України.

У підготовленому документі викладено стратегічне бачення сталого розвитку, сім стратегічних і 20 операційних цілей за вказаними індикаторами і цільовими показниками, визначеними для досягнення суспільством у 2020, 2025 і 2030 рр.

Попередній аналіз проекту Стратегії до 2030 дає змогу дійти висновку, що її реалізація буде ускладнена низкою проблем. Серед яких: відсутність методології для визначення ряду індикаторів, а також аналізу певних національних індикаторів на предмет їх відповідності міжнародним стандартам.

Ситуацію погіршує і те, що *сьогодні в структурі органів державної влади відсутній постійно діючий орган чи підрозділ у відповідному органі, що має займатися виключно питаннями сталого розвитку, виконанням Україною ратифікованих у цій сфері міжнародних документів, моніторингом виконання Стратегії сталого розвитку* тощо. Створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.06.2018 № 478 Рада з питань торгівлі та сталого розвитку покликана як *тимчасовий консультативно-дорадчий орган* Кабінету Міністрів України лише забезпечити започаткування роботи дорадчої групи з питань сталого розвитку та відбору кандидатів до групи експертів відповідно до ст. 299 «Інститути громадянського суспільства» та ст. 301 «Група експертів» глави 13 «Торгівля та сталий розвиток» розділу IV «Тор-

гівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Отже, діяльність цього новоствореного органу, попри його назву, матиме далекий від системного вирішення проблем сталого розвитку характер.

До речі, у різні періоди здійснення державної політики в галузі сталого розвитку забезпечували різні органи. Йдеться, зокрема, про Національну комісію сталого розвитку при Кабінеті Міністрів України (1997—2003), Управління стратегії сталого розвитку при Раді національної безпеки і оборони України (РНБО) (2001—2003), Національну раду зі сталого розвитку України при Президенті України (2003—2010), Національну раду з питань науки, інновацій та сталого розвитку України при Президенті України (2009—2010).

Нагадаємо, що Стратегією до 2030 р. передбачено створення Національного агентства з питань сталого розвитку при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. Згідно з проектом документа, на нього покладено повноваження щодо координації дій, стратегічного планування, упровадження стратегії, моніторингу і регулярного огляду прогресу в реалізації стратегії. Однак привертає увагу непослідовність підходу розробників Стратегії до 2030 р. стосовно створення Національного агентства з питань сталого розвитку при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України та покладення на нього вищезазначених обов'язків. Адже Стратегія сталого розвитку має міжгалузевий характер. Тому у її розробці та реалізації мають бути задіяні всі міністерства в межах своїх повноважень, а не лише Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. А відповідальним за національну стратегію сталого розвитку має бути Президент. Саме він, згідно з Конституцією України, є гарантом національної безпеки держави (ст. 106 Конституції України). Складовою останньої, як впливає зі статті 1 Закону України «Про основи національної безпеки України», є забезпечення сталого розвитку.

У даному випадку досить слушним є досвід Федеративної республіки Німеччина (ФРН), яка є лідером розробки та упровадження на національному рівні документів на підтримку наднаціональних стратегій сталого розвитку [4]. Ухвалення рішень про адаптацію і подальший розвиток стратегії сталого розвитку в цій країні покладено на Федеральний

урядовий кабінет. Всю необхідну роботу з підготовки виконує Комітет статс-секретарів з питань сталого розвитку на чолі з Начальником Відомства Федерального канцлера. Комітет розробляє та вдосконалює зміст національної Стратегії сталого розвитку і регулярно перевіряє поточний стан індикаторів. До його складу входять представники всіх міністерств. Відповідальність за реалізацію національної стратегії сталого розвитку з огляду на її міжгалузевий характер і особливе значення покладено на Відомство Федерального канцлера. А у розробці та реалізації стратегії беруть участь співробітники всіх міністерств.

Рада з питань сталого розвитку, створена при Відомстві Федерального канцлера, консультує Федеральний уряд з усіх питань сталого розвитку. Членів ради (15 осіб) призначає Федеральний канцлер терміном на три роки. Рада є незалежною і оприлюднює свою оцінку, а також пропозиції до подальшого розвитку Стратегії. У той же час Рада є важливим учасником суспільного діалогу.

Парламентська консультативна рада зі сталого розвитку на рівні парламенту підтримує в Німецькому Бундестазі національну Стратегію сталого розвитку Федерального уряду, а також Європейську стратегію сталого розвитку та дає рекомендації [5].

З метою дотримання та виконання цілей сталого розвитку на національному рівні, відповідно до позитивного практичного досвіду ФРН, *пропонуємо створити Національну раду зі сталого розвитку України при Президентові України* (як це відбувалося в 2003—2010 рр.). Відповідальність за реалізацію національної стратегії сталого розвитку та моніторинг її виконання доцільно покласти на цей орган і Президента України.

Додатково, зважаючи на міжгалузевий характер стратегії сталого розвитку, *розробку системи індикаторів сталості розвитку України, методології їх визначення та моніторингу на національному та регіональному рівнях, вважаємо за доцільне доручити робочій групі при Кабінеті Міністрів України* із залученням експертів Національної академії наук України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України, Комітету з питань паливно-енергетичного

комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки (зокрема підкомітету з питань сталого розвитку, стратегії та інвестицій) та ін.

Формування запропонованої структури органів уможливить прискорення процесів успішного проведення реформ та реалізації стратегії сталого розвитку в Україні. У результаті буде забезпечено як відповідність загальносвітовому вектору сталого розвитку, так і досягнення його цілей на практиці. Але поки що Україна перебуває осторонь від цього процесу і відчуває іміджеві втрати на міжнародному рівні (зокрема у стосунках з ЄС) через невиконання взятих на себе зобов'язань.

Слід визнати, що негативний вплив на реалізацію стратегії сталого розвитку справляють і досить низькі темпи реформування чинного законодавства України з урахуванням принципів сталого розвитку.

За роки незалежності було зроблено кілька спроб створити і затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку країни. Мова йде про такі документи: проект Закону про Концепцію сталого розвитку України (від 25.04.2001 № 3234) [6], проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку (від 19.12.2001 № 3234-1) [7], проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку (від 02.07.2004 № 5749) [8]. Жодна зі спроб ухвалення цих проектів не реалізована. Крім того, є й такі, що не дійшли і до стадії проекту закону. Серед них «Проект Концепції переходу України до сталого розвитку», який було розроблено НАН України та направлено до Кабінету Міністрів України 2012 року.

Названими обставинами, зокрема, і пояснюється істотна різниця у розвитку держав, наприклад у показниках енергоефективності. За оцінками Світового банку, Україна в частині політики і нормативів розвитку енергетичного сектору набрала лише 37 балів за показниками енергоефективності. Для порівняння, Австрія, яка вже давно зробила пріоритетом «зелену» політику, набрала у цьому ж рейтингу 73 бали, а Нідерланди — 76. Найближчі сусіди також показали високі результати: Чехія — 70, Білорусь — 62, Польща — 57, високі позиції у рейтингу посідають США — 88, Данія — 86 і Канада — 85 [9].

Звісно, не можна говорити, що з дати проголошення незалежності поступовий перехід України до сталого розвитку не спостерігався.

Про нього свідчить ухвалення таких нормативно-правових актів як Концепція сталого розвитку населених пунктів від 24.12.1999, «Основні напрямки державної політики України в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки», Земельний, Лісовий та Водний кодекси України, Кодекс України про надра, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» тощо.

Проте варто зазначити, що вітчизняне законодавство не зможе залишитися без істотних змін в умовах переходу до моделі сталого розвитку. А тому нині гостро постає питання модернізації чинного законодавства з урахуванням вимог часу та європейського досвіду (зважаючи на інтеграційні процеси України до ЄС).

Водночас, «сліпа» імплементація актів законодавства ЄС (маємо на увазі імплементацію за відсутності аналізу ситуації в країні), може звести нанівець виконання Цілей сталого розвитку. Реальне співвідношення економічного та політичного стану країни, а також усталених стереотипів її населення у поєднанні з новими тенденціями у масовій свідомості до євроінтеграції, спонукають Україну бути учасницею інколи болісного процесу гармонізації національного законодавства до європейських стандартів.

У будь-якому разі Україна має вибудовувати власне орієнтоване на національні інтереси законодавство. Вона повинна мати власну політичну, правову, економічну тощо позицію і передовсім діяти в інтересах Українського народу, а не інших держав. У зв'язку з цим треба погодитись із висловлюваннями про те, що надто часто в діях України прослідковується конформізм [10, с. 138].

Безумовно, необхідність інтеграційних процесів незаперечна, але ці процеси повинні відбуватися з урахуванням та на підставі національних інтересів, а також економічної, соціальної, екологічної ситуації в країні. Інакше будь-які зусилля на шляху до забезпечення сталого розвитку України можуть виявитися нікчемними.

За цих умов важливо вести мову про потребу закріплення на конституційному рівні **принципу правової ідентичності держави** (авторська розробка), який одночасно має стати одним із принципів сталого розвитку України, реаліза-

ції її стратегії та тактики рушійних перетворень у соціально-економічній сфері.

Саме неврахування зазначеного принципу призводить до конфлікту цілей сталого розвитку України та інших країн чи їх об'єднань під час визначення засад національної економічної політики у контексті виконання двота багатосторонніх угод. Зокрема, вже неодноразово виникають суперечки між Україною та ЄС з приводу дотримання положень Угоди про асоціацію, які регламентують різні аспекти взаємовідносин.

Одним із прикладів є ситуація з підвищенням ставки експортного мита на брутто чорних металів з 30 до 42 євро та продовження дії мит на рік. Вказане передбачено нормами Закону України «Про внесення змін до розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення дефіциту брухту чорних металів на внутрішньому ринку» від 17.05.2018.

Варто зауважити, що ще на етапі законопроектної роботи вказані положення вже чинного Закону викликали зауваження з боку ЄС із акцентом на порушення вимог Угоди про асоціацію [11]. Хоч у пояснювальній записці до нині чинного Закону зазначено, що ст. 36 «Загальні винятки» Угоди про асоціацію з ЄС містить таке положення: «Ніщо в цій Угоді не повинно тлумачитися як таке, що перешкоджає вжиттю або застосуванню будь-якою Стороною заходів згідно зі Статтями XX та XXI ГАТТ 1994 та їх примітками щодо тлумачення, які включено до цієї Угоди і є її невід'ємною частиною».

Крім того, попередні економічні розрахунки переконали парламент України у доцільності вжиття таких заходів. Так, у пояснювальній записці додатково зазначено, що після підвищення вивізного мита з 10 до 30 євро за тону протягом 2017 р. спостерігалася тенденція збільшення заготівлі металобрухту в Україні на 7,8 % порівняно з 2016 р. — до 3,79 млн т. У підсумку це дало змогу зберегти позитивну динаміку постачань металобрухту на вітчизняні металургійні підприємства: минулого року вони зросли на 1,85 % порівняно із попереднім роком — до 3,30 млн т, при цьому збільшилися обсяги виробництва [11].

Отже, у даному випадку відбулася практична реалізація принципу правової ідентичності

держави, дія якого спрямована на створення передумов для досягнення цілей сталого розвитку України та захисту національного економічного суверенітету. Саме на важливості посилення економічного суверенітету держави та протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам його цілісності неодноразово акцентував увагу В.К. Мамутов [12, с. 24].

До речі, під впливом концептуальних засад сталого розвитку мають відбутися трансформації у методологічній основі побудови ключових елементів та категорій господарського законодавства, що неодмінно потребуватиме відповідної кореляції з доктринальними напрацюваннями у межах науки господарського права.

Насамперед актуалізується питання втілення положень концепції сталого розвитку у принципи як господарювання, так і господарського права. Загальні принципи господарювання як такі, що являють собою основу правового регулювання господарської діяльності, представлені у ст. 6 Господарського кодексу України [13]. Відповідно, нормативно визначений перелік потребує розширення шляхом доповнення новим абзацом такого змісту: «*забезпечення сталого розвитку з метою дотримання балансу у реалізації екологічної, економічної та соціальної політики держави, пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів під час здійснення господарської діяльності*».

Погоджуючись з В.С. Щербиною у тому, що між принципами господарювання та принципами господарського права існує певний взаємозв'язок [14, с. 87], можна запропонувати використати викладене вище формулювання у тій же редакції чи з певними змінами як означення одного з принципів господарського права.

Вважаємо, що саме цей принцип має стати своєрідною «точкою відліку», основою правового господарського порядку та імперативом господарської діяльності, суспільного життя та державної економічної, соціальної й екологічної політики.

Саме правовий господарський порядок, який згадано у ст. 5 Господарського кодексу України, має стати практичним комплексним механізмом реалізації державної політики у сфері економіки, охоплюючи не лише конституційно-правові принципи, наявні у змісті зазначеної правової норми, але і міжгалузеві

(згадані у тексті Господарського кодексу України), галузеві (науки господарського права) правові принципи та принципи сталого розвитку.

Додатково відповідне розширення інструментальної бази досягнення правового господарського порядку *дасть змогу створити систему індикаторів, ступінь дотримання яких стане критерієм оцінки ефективності впливу норм господарського законодавства на економічні відносини, у тому числі ті, що мають тісний взаємозв'язок із відносинами екологічного та соціального характеру*. Вказане могло б бути втілено у державній регуляторній політиці як методологічна основа оцінювання потенціалу регуляторних актів. Крім того, не виключено можливість *упровадження системи індикаторів правового господарського порядку у правотворчу роботу* Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, що призведе до виділення комплексного розділу у пояснювальних записках до проектів нормативно-правових актів. Доцільним також видається *використання системи індикаторів правового господарського порядку в експертній діяльності*, зокрема під час оцінки законопроектів Головним науково-експертним управлінням Верховної Ради України.

Принагідно хочемо відзначити, що у Господарському кодексі України частково відображено деякі правові принципи з вищеназваних груп, проте вони не отримали системного закріплення та визнання як керівні засади правового господарського порядку.

Якщо конституційно- та господарсько-правові принципи повніше закріплені у тексті Господарського кодексу України з певним конкретним змістовним наповненням у певних статтях різних глав, то міжгалузеві правові принципи, як і принципи сталого розвитку, майже не деталізовані у кодексі.

Так, у ст. 10 Господарського кодексу України згадано про важливість дотримання принципу соціальної справедливості під час здійснення податкової політики та забезпечення соціальної справедливості у перерозподілі національного доходу у межах бюджетної політики держави. Практичне втілення цього принципу потребує належного правового алгоритму, який на теперішній час не розроблено, що актуалізує потребу у здійсненні комплексних теоретико-прикладних розробок.

Вказаний міжгалузевий принцип *потребує наскрізної конкретизації у нормах Кодексу* як умова визнання здійснення державної економічної політики та господарської діяльності у межах встановленого правового господарського порядку.

Важливо й те, що деякі правові принципи у доктринальних дослідженнях одночасно визнані принципами сталого розвитку. Так, у фундаментальній праці Джона Роулза «Теорія справедливості» наголошено, що кожне покоління повинно зберегти не тільки здобутки культури та цивілізації, але і ті інституції, які були створені, та відкладати або заощаджувати у кожний період часу відповідну кількість накопиченого капіталу. Така економія може мати різні форми: від інвестицій у машинне обладнання та інші засоби виробництва до інвестицій у навчання та освіту [15, с. 252]. Саме у цьому сенсі формується сучасне розуміння концепції сталого розвитку, і значення принципу справедливості у її змістовному наповненні лише посилюється.

Звісно, збагачення змісту Господарського кодексу України принципами сталого розвитку із концентрацією їх у ст. 5 (як основи правового господарського порядку) є непростим завданням, що зумовлено відсутністю єдиного наукового підходу до визначення переліку таких принципів.

У наукових джерелах акцентовано увагу на тому, що сталий розвиток неможливо забезпечити без дотримання ключових принципів. Наприклад, в аналітичній записці, підготовленій працівниками Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і НАН України, зазначено, що сталий розвиток розкривається через систему елементів, а саме:

- необхідність (обов'язок) збереження довкілля в інтересах майбутніх поколінь (так званий принцип міжгенераційної рівності, рівності між поколіннями);
- обов'язок використання природних ресурсів у «сталій» спосіб (раціональне використання природних ресурсів);
- рівність держав у використанні природних ресурсів (необхідність забезпечення рівного доступу держав до вигод від використання природних ресурсів);
- обов'язок інтегрованого підходу до соціально-економічного розвитку (включення

екологічних питань до процесу соціально-економічного планування) [16].

На думку деяких науковців, триєдина концепція сталого розвитку ґрунтується на:

- забезпеченні природно-екологічної стійкості навколишнього середовища (на основі теорії біотичної регуляції);
- організації економічного розвитку (на основі радикально модифікованої ринкової системи);
- забезпеченні сталого соціального розвитку (на основі принципів справедливості і солідарності);
- екологізації суспільної свідомості (на основі використання системи освіти та засобів масової інформації);
- забезпеченні тісного міжнародного співробітництва та кооперації для досягнення цілей сталого розвитку [17, с. 12].

В інших джерелах трапляється згадування про такі принципи сталого розвитку:

- обережності (збереження сучасного стану навколишнього середовища як перешкоди безповоротним чи небезпечним змінам);
- «передбачати і запобігати» (дешевший, менш ризикований підхід ніж ліквідація збитків навколишньому середовищу);
- балансу між ресурсами і забрудненням (використання ресурсів у рамках масштабів регенеративної здатності екосистем; контролювання обсягу надходжень забруднень і відходів у рамках асиміляційного потенціалу екосистем);
- збереження природного багатства на нинішньому рівні (недопущення чи зменшення втрат природно-ресурсного потенціалу);
- «платить той, хто забруднює» (повна вартість екологічного збитку повинна бути компенсована користувачем (споживачем)) [18].

Певні принципи сталого розвитку згадано у текстах міжнародно-правових актів та багатосторонніх угод.

Зокрема, у Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку (14.06.1992) викладено 27 принципів. Додатково певні принципи сталого розвитку є у розділі 13 «Торгівля та сталий розвиток» розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію. У ч. 4 ст. 292 зауважено, що Сторони гарантують, що їхня екологічна політика ґрунтуватиметься на **принципі обережності та принципах, які вимагають застосування превентивних заходів**, відшкодування

у пріоритетному порядку шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, та сплати штрафу забруднювачем навколишнього середовища. Також наголошено, що Сторони докладають зусиль для спрощення торгівлі товарами з метою сприяння сталому розвитку, зокрема товарами, які є предметом «чесної та етичної торгівлі», а також тими, що пов'язані з **принципами корпоративної соціальної відповідальності та підзвітності** (ч. 3 ст. 293).

Звісно, названі принципи сталого розвитку в агрегованому вигляді можуть бути втілені у Господарському кодексі України. Загалом сьогодні можна було б закріпити у тексті Господарського кодексу України принципи сталого розвитку як відправні для формування державної економічної стратегії і тактики, окрім запропонованих змін до ст. ст. 5, 6. Так, доцільно у ст. 11 Кодексу передбачити, що прогнозування та планування економічного і соціального розвитку здійснюється *із дотриманням принципів сталого розвитку*.

Нині лише у поодиноких документах зазначено обов'язковість розвитку тієї чи іншої сфери суспільних відносин на засадах сталого розвитку. Наприклад, у Державній цільовій програмі відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1071, у рубриці «Шляхи і способи розв'язання проблеми» наголошено на тому, що оптимальним варіантом вирішення окреслених у документі проблем є той, який передбачає модернізацію всіх аспектів життєдіяльності східних регіонів України на засадах сталого розвитку (за економічним, соціальним та екологічним вимірами) [19].

Отже, на даний час затребуваним є підхід, за якого засади сталого розвитку мають стати базою для підготовки усіх програмних документів. При цьому рівень деталізації шляхів утілення принципів сталого розвитку у сферу суспільних відносин, щодо яких передбачено програмний метод правового регулювання, має бути значнішим за формалізований підхід, якого дотримуються тепер.

Додатково можна запропонувати внести зміни до ч. 5 ст. 11 Господарського кодексу України, передбачивши, що суб'єктам господарювання, які не враховують суспільні інтереси *та пріоритети сталого розвитку*, відображені в програмних документах економічного і со-

ціального розвитку, не можуть надаватися передбачені законом пільги та переваги у здійсненні господарської діяльності.

Викладене призводить до думки, що триєдина проблематика сталого розвитку може бути ефективніше розв'язана саме за допомогою методів науки господарського права та із використанням господарсько-правових засобів. Оскільки вони спрямовані на утримання цілісності правової регламентації найважливіших економічних відносин, пов'язаних із господарським використанням природних ресурсів і забезпеченням соціальної спрямованості господарської діяльності.

Певною мірою на це вже звертали увагу деякі науковці-господарники. Варто приділити увагу проекту Концепції модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу, який був підготовлений колективом науковців Інституту економіко-правових досліджень НАН України під керівництвом В.К. Мамутова [20], а також дисертаційному дослідженню О.В. Шаповалової на тему «Адаптація господарського законодавства до вимог сталого розвитку» [21]. У цих роботах обґрунтовано необхідність подальшого розширення змісту Господарського кодексу України та упорядкування на його основі усього масиву господарського законодавства, що сприятиме переходу на новий якісний рівень правового регулювання господарської діяльності.

Вказаний методологічний підхід до формування системи господарського законодавства мав би відбитись у тексті Господарського кодексу України. У зв'язку з цим *треба у структурі глави 1 «Загальні положення» Кодексу передбачити окрему статтю або внести зміни та доповнення до змісту ст. 7 «Нормативно-правове регулювання господарської діяльності», визначивши співвідношення норм Господарського кодексу України з іншими актами законодавства України, керівні засади, які б установлювали порядок внесення змін до Кодексу.*

За аналогією можна було б скористатися підходом, який закріплено в ч. 2 ст. 4 Цивільного кодексу України і який передбачає, що «Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України.

Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу (закон).

Якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов'язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до Цивільного кодексу України. Поданий законопроект розглядається Верховною Радою України одночасно з відповідним проектом закону про внесення змін до Цивільного кодексу України».

На відміну від системи актів цивільного законодавства України, спрямованих на регламентацію особистих немайнових та майнових відносин, *доцільність внесення змін до Господарського кодексу України має визначатися не лише фактом підготовки окремого закону, який у інший спосіб регулюватиме господарські відносини, але і результатами попереднього аналізу його регуляторного впливу на відповідну сферу відносин.* І лише за результатами порівняльної характеристики чинної та запропонованої господарсько-правової норми можна буде визначити доцільність внесення змін до Господарського кодексу України.

При цьому аналіз регуляторного впливу має відбуватися з урахуванням концептуальних положень сталого розвитку, його триєдиної основи, що наголошено у національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [22].

Одним із кроків до досягнення Цілей сталого розвитку є їх інтеграція у державну регуляторну політику, тобто ухвалення всіх рішень у державі на основі даних принципів та заради їх реалізації. В Україні державну регуляторну політику взагалі не розглядають як засіб досягнення стратегічних та довгострокових цілей розвитку України, однак при цьому вона є потужним засобом їх реалізації. У ЄС навпаки: інструменти з найкращого регулювання вважають одним із засобів забезпечення подальшої інтеграції сталого розвитку в європейські політики. Аналіз регуляторного впливу актів Європейської Комісії повинен оцінювати соціальні, економічні та екологічні наслідки, а відстеження результативності актів має передбачати перевірку дотримання трьох компонентів сталого розвитку у *суворому інтеграційному підході* (курсив авт.) [23, с. 15]. Сталий розвиток належить до засобів найкращого регулювання як один із впливів, що потрібно враховувати під час оцінки регуляторного впливу. Майже все цілі сталого роз-

виту охоплені набором засобів із найкращого регулювання.

Згідно з правилами найкращого регулювання у ЄС, оцінка регуляторного впливу є обов'язковою, коли очікуваний економічний, екологічний або соціальний вплив дій ЄС є потенційно значним. Критерій «значний вплив» застосовується як на макро-, так і мікрорівнях. Це передбачає, що регуляторний акт буде мати вплив не тільки на всю економіку та суспільство в цілому, але і на ініціативи, які потенційно справлятимуть значний вплив на певну галузь, суспільну групу або територію [24, с. 33]. Під час оцінки регуляторного впливу необхідно встановити, яким буде потенційний економічний, екологічний та соціальний вплив пропозиції. Розглядати необхідно всі три категорії, крім випадків, коли щодо однієї чи двох із них очевидною є недоцільність оцінювання.

Згідно з інструкцією з оцінювання регуляторного впливу ЄС прикладом питань для оцінювання соціального впливу (за розділами зайнятість, умови праці, вплив на доходи, охорона здоров'я та безпека, злочинність та тероризм, культура тощо) є: 1) як створюються або скорочуються нові робочі місця; 2) ці робочі місця створюються у конкретному регіоні, галузі або для конкретних вікових та соціальних груп; 3) чи пропозиція має вплив на організацію роботи; 4) чи пропозиція впливає на здоров'я та безпеку осіб (населення), включаючи тривалість життя, смертність тощо; 5) чи альтернатива має вплив на збереження культурної спадщини? Прикладом питань, які виникають під час оцінки екологічного впливу (за розділами клімат, якість повітря, води, флори та фауни, ґрунту, ефективне використання ресурсів, відповідальне споживання тощо) є: чи пропозиція має вплив на рівень викидів шкідливих речовин у атмосферу? Крім того, оцінюють і вплив на дотримання основних прав людини. Враховуючи те, що Україна приєдналась до глобального процесу забезпечення сталого розвитку, що вимагає концептуальних змін у всіх сферах життя, слід доповнити аналіз регуляторного впливу, який передбачений Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [25] обов'язковою оцінкою екологічного та соціального впливу регуляторного акта.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» аналіз регуляторного впливу передбачає визначення та оцінювання усіх прийнятних альтернативних способів досягнення встановлених цілей, а також визначення очікуваних результатів ухвалення запропонованого регуляторного акта, у т. ч. здійснення розрахунку очікуваних витрат та переваг для суб'єктів господарювання. При цьому, для реалізації сталого розвитку доцільно трансформувати підхід до аналізу регуляторного впливу для зосередження на довгострокових цілях сталого розвитку. Це передбачає перехід від стандартного аналізу витрат та переваг, який враховує в основному лише економічну складову, до аналізу, побудованого на декількох критеріях, пов'язаних із цілями сталого розвитку. Можна застосовувати такий підхід до оцінки витрат та переваг альтернативних способів досягнення цілей, однак потім скласти їхній рейтинг за ефективністю у досягненні цілей сталого розвитку. Якщо ж ціль сталого розвитку вже включена як основна для розробки регуляторного акта, цей процес буде майже автоматичним. Наприклад, згідно з набором засобів найкращого регулювання ЄС регуляторні органи вже спрямовуються на те, щоб здійснювати порівняння альтернативних варіантів (бажано у вигляді таблиць), визначаючи не тільки витрати та переваги, але і «міру, у якій вони зможуть досягнути цілі, та відповідність кожної альтернативи цілям політики ЄС, включаючи Хартію з фундаментальних прав та інших ініціатив та інструментів політики» [24, с. 48].

Системний перегляд регуляторних актів має відповідати не тільки на питання щодо ефективності регулювання, зручності акта для бізнесу, вартості регулювання, але і щодо впливу на навколишнє середовище, вірогідності погіршення стану довкілля, умов праці чи стану здоров'я людей унаслідок упровадження акта.

Позитивним кроком до врахування впливу регулювання на стан довкілля та здоров'я людей стало ухвалення в Україні у березні 2018 р. Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [26]. Однак цей Закон стосується лише документів державного планування (стратегій, планів, схем, містобудівної документації, загальнодержавних програм, державних цільових програм та інших програм і програм-

них документів, включаючи зміни до них, які розробляються та / або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування). Враховуючи курс України саме на досягнення сталого розвитку, що становить обов'язкову інтеграцію трьох елементів, доцільно оцінювати не лише екологічний вплив документів державного планування, але й соціальний та економічний ефекти. У цьому контексті в Україні є доцільним запровадити поняття «оцінювання сталого розвитку». У зарубіжній літературі так називають засіб, що допомагає суб'єктам, які ухвалюють рішення та формують політику, вирішувати, які заходи треба вжити чи заборонити задля підвищення стабільності [27, с. 596].

Крім того, додаткових змін потребуватиме Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [28] шляхом доповнення його принципом сприяння сталому розвитку, зміст якого полягатиме в обов'язковому оцінюванні соціального, екологічного та економічного впливу під час розроблення та затвердження прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку.

Вищевказані механізми регуляторної політики передбачають аналізування регуляторного впливу акта, що вже має сформовану ідею, ціль і задачі, для того, щоб визначити їхню прийнятність у контексті наслідків та внести відповідні зміни, щоб покращити їхній вплив, тобто коли пропозиція вже концептуалізована. Утім, враховуючи наявність проекту стратегії сталого розвитку з чіткими цілями, завданнями та індикаторами, доцільно запровадити підхід, коли аналіз здійснюється відповідно до конкретної мети сталого розвитку. Підхід до оцінки, який ґрунтується на поставленій меті, використовує чітко сформульовані цілі, завдання та індикатори які, як правило, є кількісними. Іншими словами, наріжним є те, що має бути досягнуто задля сталого розвитку, а вже тоді оцінюється ймовірність реалізації регуляторного акта. Кожна Ціль сталого розвитку має свої завдання, а також індикатори, які дають змогу оцінити ступінь досягнення цілі: **Ціль → Завдання → Індикатор.**

Наприклад, для досягнення сьомої Цілі сталого розвитку — «Доступна та чиста енергія» — поставлено декілька завдань, зокрема збільшення частки енергії з відновлювальних

джерел у глобальному енергетичному балансі. Для моніторингу стану досягнення її визначено індикатор — частка енергії (%), виробленої з відновлювальних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії у 2030 р. Згідно з Національною доповіддю «Цілі сталого розвитку: Україна» для України такий індикатор, наприклад, у 2020 р. становить 11 %. У ЄС такий показник має становити 20 % до 2020 р., у Енергетичних національних стратегіях країн-членів ЄС даний показник встановлено, %: Угорщина — 13, Польща — 15, Німеччина — 18, Литва — 23, Естонія — 25, Латвія — 40. Кінцевий показник для України у 2030 р. складає 17,1 % [29].

Цілям, завданням та індикаторам мають відповідати такі етапи здійснення державної регуляторної політики:

1) ціль — ініціювання, пропозиція про необхідність підготовки проекту регуляторного акта або про необхідність його перегляду. Необхідність розробки регуляторного акта має бути обумовлена не тільки неможливістю розв'язання проблеми за допомогою ринкового механізму або діючих регуляторних актів, а передовсім потребою у досягненні цілей сталого розвитку. Слід обґрунтувати, як виявлена проблема впливатиме на цілі сталого розвитку і як буде розвиватись без державного втручання;

2) завдання — розробка проекту регуляторного акта для досягнення поставленої цілі. На цьому етапі відбуватиметься аналіз регуляторного впливу, який серед іншого включатиме порівняння альтернативних способів досягнення цілі і ґрунтуватиметься не тільки на аналізі витрат і переваг, але й на мірі, якою вони сприятимуть досягненню певної цілі сталого розвитку;

3) індикатори — відстеження результативності регуляторного акта, як того вимагає ст. 10 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Відстеження результативності регуляторних актів повинно ґрунтуватися на новому підході: показники, за якими визначатиметься результативність регуляторного акта, мають бути безпосередньо пов'язані з очікуваним прогресом у досягненні цілей сталого розвитку й відповідними завданнями Стратегії сталого розвитку. У відстеженні результативності важливу роль має відігравати Державна служба статистики України. Так, наприклад,

у ЄС у 2005—2015 рр. Євростат регулярно кожні два роки готував доповіді з моніторингу Стратегії ЄС зі сталого розвитку, що ґрунтувались на певних індикаторах. Нині такі звіти адаптовані до 17 Цілей сталого розвитку зі статистичними показниками для кожної з них [30]. Дані такого моніторингу можуть слугувати основою визначення пріоритетності досягнення певних цілей [31, с. 12].

Крім того, дуже важливим аспектом для України є необхідність запровадження спеціальних механізмів оцінювання регуляторного впливу потенційних міжнародних торговельних угод, в яких Україна виступає стороною. Наприклад, у ЄС таких механізмів існує декілька, відповідно до етапів процесу укладання торговельної угоди.

На початковому етапі підготовки торговельної угоди у ЄС проводять оцінювання регуляторного впливу потенційної торговельної угоди, що включає відповіді на питання «чи торговельні переговори — найкращий спосіб для торговельних відносин з країною-партнером?», «які питання мають бути охоплені угодою?», «який потенційний вплив може мати торговельна угода?». Така оцінка регуляторного впливу передбачає збір та аналіз інформації для підтримки рішення.

Другий етап — застосування спеціального аналітично-прогностичного інструменту «Оцінка впливу міжнародної торгівлі на сталий розвиток» (*Trade Sustainability Impact Assessment*). Це виконують незалежні зовнішні експерти під час переговорів щодо укладання торговельних угод та для попереднього виявлення їх ймовірного впливу — екологічного, економічного та соціального, також дотримання прав людини [32, с. 103]. Європейська комісія так оцінює торговельні угоди, щодо яких розпочато переговори, від 1999 р. Як тільки Рада ЄС формально уповноважує Європейську Комісію вступити у переговори, як правило, не пізніше ніж за шість місяців після початку таких переговорів починається оцінювання. За його результатами експерти розробляють рекомендації, які допомагають представникам ЄС під час переговорів [33].

По завершенні переговорів, і перед тим, як угоду буде підписано, Європейська комісія здійснює економічний аналіз потенційної торговельної угоди для Європейського парламенту та Ради ЄС. Такий аналіз оцінює вплив

дійсних наслідків від переговорів у контексті зниження торговельних бар'єрів, що відрізняє його від оцінки регуляторного впливу та оцінки впливу міжнародної торгівлі на сталий розвиток, які надають лише оцінку можливого впливу, що ґрунтується на припущеннях щодо рівня зниження таких бар'єрів [33].

Саме цей механізм може запобігти потенційним негативним для інтересів України наслідкам. Наприклад, оцінювання впливу міжнародної торгівлі на сталий розвиток у випадку Угоди про асоціацію з ЄС виконав консорціум *ECORYS* за фінансової підтримки Європейської комісії [34]. І хоча дана оцінка передбачає аналіз потенційного впливу як для ЄС, так і для країни-партнера та є незалежним дослідженням, ініціатива її проведення походить від ЄС. Тобто, у першу чергу, це інструмент ЄС для урахування всіх позитивних і негативних впливів угоди для своєї економіки.

Здійснення такої оцінки потенційного впливу угод, у яких Україна є стороною, могло б попередити проблемні питання, які на сьогодні виникають, наприклад у випадку мораторію на експорт лісоматеріалів у необробленому вигляді [35], що стало підставою для ініціювання арбітражної процедури з боку ЄС відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС. За наявності на офіційному сайті Верховної Ради України лише пояснювальної записки до проекту про запровадження мораторію до вказаного Закону серед аргументів на підтримку мораторію вказано неефективне використання лісових масивів і завдання шкоди екологічному стану території України [36]. Попередня оцінка таких наслідків у трьох аспектах (економічному, екологічному та соціальному) під час ведення переговорів щодо Угоди про асоціацію з ЄС могла б сприяти розгляду альтернативних варіантів вирішення даного питання.

Підводячи підсумок вищенаведеному у цій статті науковому аналізу, можна дійти таких **висновків**:

1. На даний час у структурі органів державної влади немає постійно діючого органу або підрозділу у відповідному органі, які повинні опікуватися питаннями сталого розвитку, виконанням Україною ратифікованих у цій сфері міжнародних документів, моніторингом виконання Стратегії сталого розвитку. У зв'язку з цим та з урахуванням прогресивного досвіду

ФРН, запропоновано створити Національну раду зі сталого розвитку України при Президентові України (як це було у 2003—2010 рр.). Додатково запропоновано визнати Президента України і Національну раду зі сталого розвитку України при Президентові України відповідальними за організацію виконання національної стратегії сталого розвитку та здійснення моніторингу її виконання.

2. Зважаючи на міжгалузевий характер стратегії сталого розвитку, доцільним є створення робочої групи при Кабінеті Міністрів України щодо розробки системи індикаторів сталості розвитку України, методології їх визначення та моніторингу на національному та регіональному рівнях. До складу робочої групи варто залучити й експертів із Національної академії наук України.

3. У процесі визначення правових засад національної економічної політики виникає конфлікт цілей сталого розвитку України та інших країн чи їх об'єднань у контексті виконання дво- та багатосторонніх угод, що призводить до порушення національного економічного суверенітету. У зв'язку з цим запропоновано закріпити на конституційному рівні принцип правової ідентичності держави, який одночасно має стати одним із принципів сталого розвитку України, реалізації її стратегії та тактики рушійних перетворень у соціально-економічній сфері.

4. Під впливом концептуальних засад сталого розвитку мають відбутися трансформації у методологічній основі побудови ключових елементів та категорій господарського законодавства, що неодмінно потребуватиме відповідної кореляції з доктринальними напрацюваннями у межах науки господарського права.

5. Набуває актуальності питання втілення положень концепції сталого розвитку у принципі господарювання і господарського права. Зокрема, потрібно розширити перелік загальних принципів господарювання шляхом доповнення ст. 6 Господарського кодексу України новим абзацом такого змісту: «забезпечення сталого розвитку з метою дотримання балансу у реалізації екологічної, економічної та соціальної політики держави, пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів під час здійснення господарської діяльнос-

ті». Додатково запропоновано використати це формулювання у тій же редакції чи з певними змінами як означення одного з принципів господарського права.

6. Правовий господарський порядок, згаданий у ст. 5 Господарського кодексу України, має стати практичним комплексним механізмом реалізації державної політики у сфері економіки, змістовно охоплювати не лише конституційно-правові принципи, що містяться у змісті зазначеної правової норми, але і міжгалузеві (згадані у тексті Господарського кодексу України), галузеві (науки господарського права) правові принципи та принципи сталого розвитку.

7. Розширення інструментальної бази правового господарського порядку дасть змогу створити систему індикаторів, ступінь дотримання яких стане критерієм оцінки ефективності впливу норм господарського законодавства на економічні відносини, у тому числі ті, що мають тісний зв'язок із відносинами екологічного та соціального характеру. Зокрема, вказане могло б утілитись у державній регуляторній політиці як методологічна основа оцінювання потенціалу регуляторних актів. Додатково можна упровадити систему індикаторів правового господарського порядку у правотворчу роботу Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, що складатиме комплексний розділ у пояснювальних записках до проектів нормативно-правових актів. Доцільним є використання системи індикаторів правового господарського порядку в експертній діяльності, наприклад під час оцінювання законопроектів Головним науково-експертним управлінням Верховної Ради України.

8. Принципи сталого розвитку мають набути характеру відправних для формування державної економічної стратегії та тактики. У зв'язку з цим запропоновано у ст. 11 Господарського кодексу України передбачити, що прогнозування та планування економічного і соціального розвитку здійснюється із дотриманням принципів сталого розвитку. Додатково запропоновано передбачити, що суб'єктам господарювання, які не враховують суспільні інтереси та пріоритети сталого розвитку, відображені в програмних документах економічного і соціального розвитку, не можуть бути надані передбачені законом пільги та пере-

ваги у здійсненні господарської діяльності. Крім того, сформульовано положення про внесення змін до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» шляхом доповнення його принципом сприяння сталому розвитку, зміст якого полягатиме у обов'язковому оцінюванні соціального, екологічного та економічного впливу під час розроблення та затвердження прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку.

9. Модернізація господарського законодавства має відбуватися на базі Господарського кодексу України. У зв'язку з цим запропоновано у структурі глави 1 «Загальні положення» Кодексу передбачити окрему статтю або внести зміни та доповнення до змісту ст. 7 «Нормативно-правове регулювання господарської діяльності», визначивши співвідношення норм Господарського кодексу України з іншими актами законодавства України, керівні засади, які б установлювали порядок внесення змін до Кодексу. Запропоновано за аналогією скористатися підходом, закріпленим у ч. 2 ст. 4 Цивільного кодексу України. Водночас висловлено застереження про те, що на відміну від системи актів цивільного законодавства України, спрямованих на регламентацію особистих немайнових та майнових відносин, доцільність внесення змін до Господарського кодексу України має визначатися не лише фактом підготовки окремого закону, який у інший спосіб регулюватиме господарські відносини, але і результатами попереднього аналізу його регуляторного впливу на відповідну сферу відносин.

10. Доцільно змінити концептуальні засади реалізації державної регуляторної політики з метою досягнення цілей сталого розвитку. Державну регуляторну політику варто реалізувати таким чином, щоб акцентувати увагу не лише на скороченні витрат, які тягнуть за собою регуляторні акти, зокрема для бізнесу, але і на підтримці довгострокових цілей держави.

Потрібно, щоб цілі сталого розвитку впливали на формування рішень на кожному рівні планів, програм та проектів. Думка про сталий розвиток має стати невід'ємною частиною процесу розробки регуляторного акта, визначати подальше ухвалення рішень. Оцінювання регуляторного впливу має охоплювати й урахування впливу проблеми на цілі сталого розвитку.

11. Аналіз регуляторного впливу, згідно з Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», потрібно доповнити оцінкою екологічного та соціального ефектів. Для цього необхідні методологічні засади, за яких сталий розвиток розглядатиметься як основа оцінювання регуляторного впливу, а не як один із напрямів для оцінки. У зв'язку з цим висловлено думку про доцільність запровадження поняття «оцінка сталого розвитку», яке у зарубіжній літературі визначають як засіб, що допомагає суб'єктам, які ухвалюють рішення та формують політику, вирішувати, які заходи мають бути вжиті або навпаки, з метою зробити суспільство стабільнішим.

12. Доцільним є виконання комплексної оцінки сталого розвитку, а не лише екологічної експертизи стосовно документів державного планування.

13. Запропоновано запровадити підхід до оцінки, ґрунтований на поставленій меті, яка бере за відправну точку те, що має бути досягнуто задля сталого розвитку. Така оцінка дасть змогу відповісти на питання, чи документ є позитивним внеском у досягнення цілей сталого розвитку? А оцінювання регуляторного впливу та екологічна стратегічна оцінка допоможуть отримати відповідь на питання, чи є прийнятним відповідний вплив документа? При цьому увагу буде зосереджено саме на мінімізації негативних наслідків.

14. Доцільно впровадити спеціальні механізми оцінювання регуляторного впливу потенційних міжнародних торговельних угод, в яких Україна є стороною.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України: URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/docscatalog/document?id=56219> (дата звернення: 06.07.2018).
2. Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020», затверджена Указом Президента України від 12.01.2015 № 5. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 67.

3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 р. (проект). Інститут географії НАН України: URL: <https://igu.org.ua/sites/default/files/Стратегія-сталого-розвитку.pdf> (дата звернення: 06.07.2018).
4. Інструменти та механізми забезпечення сталого розвитку приморських регіонів України: аналітична доповідь, матеріали круглого столу (20.12.2013, м. Одеса). Одеса: Фенікс, 2014. 110 с.
5. German Sustainable Development Strategy. The Federal Government of FRG: URL: https://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/2017/02/2017-02-27-nachhaltigkeit-neuaufgabe-engl.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (дата звернення: 06.07.2018).
6. Про Концепцію сталого розвитку України: проект Закону від 25.04.2001 № 3234. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234 (дата звернення: 06.07.2018).
7. Про Концепцію переходу України до сталого розвитку: проект Закону від 19.12.2001 № 3234-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647 (дата звернення: 06.07.2018).
8. Про Концепцію переходу України до сталого розвитку: проект постанови Кабінету Міністрів України від 02.07.2004 № 5749. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5 (дата звернення: 01.07.2018).
9. Regulatory Indicators for Sustainable Energy: Countries. URL: <http://rise.worldbank.org/countries> (дата звернення: 06.07.2018).
10. Ганжуров Ю. Імплементация законодательства Украины до европейских стандартів як комунікативний процес. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 138.
11. Рада підвищила мита на брутт всупереч Угоді про асоціацію з ЄС. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/05/17/7081854/> (дата звернення: 06.07.2018).
12. Мамутов В.К. Правовое обеспечение экономического суверенитета в условиях международной интеграции. Конституционно-правовые основы государственного суверенитета Украины: доклад на методолог. семинаре НАН Украины. Донецк, 2011. 92 с.
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
14. Щербина В.С. До питання щодо принципів господарського права. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 85–92.
15. Rawls J. A Theory of Justice. Revised edition. USA: Harvard University Press, 1971. 538 p.
16. Сталый розвиток: інформаційно-аналітична записка. Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і НАН України: URL: <http://ipzn.org.ua/stalylj-rozvytok-informatsijno-analitchna-zaryska> (дата звернення: 04.07.2017).
17. Ісаєнко В.М., Ніколаєв К.Д., Бабікова К.О., Білявський Г.О., Смирнов І.Г. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь): навч. посіб. Київ, 2014. 300 с.
18. Поняття сталого розвитку. Критерії та принципи. Екологічна домінанта сталого розвитку. Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.com/ekologiya/ponyattya_stalogo_rozvitku_kriteriyi_printsipy_ekologichna_dominanta_stalogo_rozvitku (дата звернення: 06.07.2018).
19. Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України: постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1071. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilov> (дата звернення: 06.07.2018).
20. Концепция модернизации хозяйственного законодательства на базе Хозяйственного кодекса Украины (Проект). *Проблеми господарського права і методика його викладання*: зб. наук. пр. Наук. ред. В.К. Мамутов. Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2006. С. 417–443.
21. Шаповалова О.В. Адаптація господарського законодавства до вимог сталого розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Донецьк, 2007. 511 с.
22. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь 2017. *United Nations / Ukraine*. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 06.07.2018).
23. Next steps for sustainable European future. European action for sustainability. European Commission. COM. 2016. 739 final. URL: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-next-steps-sustainable-europe-20161122_en.pdf (дата звернення: 06.07.2018).
24. Better Regulation «Toolbox». European Commission. URL: http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/docs/br_toolbox_en.pdf (дата звернення: 06.07.2018).
25. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.
26. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 16. Ст. 138.
27. Pope J., Annandale D., Morrison-Saunders A. Conceptualising sustainability assessment. *Environmental Impact Assessment Review*. 2004. № 24. P. 595–616.
28. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 № 1602-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 25. Ст. 195.
29. National action plans. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/energy/node/71> (дата звернення: 06.07.2018).
30. Sustainable development in the European Union. A statistical glance from the viewpoint of the UN Sustainable Development goals. European Commission: Eurostat. 2016. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7745644/KS-02-16-996-EN-N.pdf/ae6b7f9-d06c-4c83-b16f-c72b0779ad03> (дата звернення: 06.07.2018).

31. Renda A. How can Sustainable development Goals be «mainstreamed» in the EU's Better Regulation Agenda? Centre for European Policy Studies. URL: https://www.ceps.eu/system/files/Better%20regulation%20and%20sustainable%20development_CEPS%20Policy%20Insights_%20A_Renda.pdf (дата звернення: 06.07.2018).
32. Король В.І. Правові детермінанти та бар'єри для реалізації експортних стратегій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України у межах зон вільної торгівлі з ЄС та країнами СНД. *Права особи і правові механізми їх реалізації у сфері господарювання*: зб. наук. пр. Київ, 2013. С. 101–120.
33. Handbook for trade sustainability impact assessment: second edition. European Commission. 2016 URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/april/tradoc_154464.PDF (дата звернення: 08.07.2018).
34. Trade sustainability impact assessment of the negotiations on a free trade area between the EU and Ukraine. Position Paper. European Commission. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/may/tradoc_143165.pdf (дата звернення: 08.07.2018).
35. Про внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді: Закон України від 09.04.2015 № 325-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 31. Ст. 291.
36. Про внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» (щодо мораторію на експорт лісо- та пиломатеріалів у необробленому вигляді): проект Закону, пояснювальна записка до проекту Закону України від 10.12.2014 № 1362. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52828 (дата звернення: 08.07.2018).
Надійшла 26.07.2018

REFERENCES

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom i yoho derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Komitet z pytan yevropeiskoi intehratsii Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219> [in Ukrainian].
2. Stratehiia staloho rozvytku «Ukraina — 2020», zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 No. 5. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2015. No. 4. St. 67 [in Ukrainian].
3. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 r. (proekt). Instytut heohrafii NAN Ukrainy. URL: <https://igu.org.ua/sites/default/files/Stratehiia-staloho-rozvytku.pdf> [in Ukrainian].
4. Instrumenty ta mekhanizmy zabezpechennia staloho rozvytku prymorskykh rehioniv Ukrainy: analitychna dopovid, materialy kruhloho stolu (20.12.2013, Odesa). Odesa: Feniks, 2014. 110 s. [in Ukrainian].
5. German Sustainable Development Strategy. URL: https://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/2017/02/2017-02-27-nachhaltigkeit-neuaufgabe-engl.pdf?__blob=publicationFile&v=1
6. Proekt Zakonu pro Kontseptsiiu staloho rozvytku Ukrainy (vid 25.04.2001 No. 3234). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234 [in Ukrainian].
7. Pro Kontseptsiiu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku: proekt Zakonu vid 19.12.2001 No. 3234-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647 [in Ukrainian].
8. Pro Kontseptsiiu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku: proekt Postanovy vid 02.07.2004 No. 5749. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5 [in Ukrainian].
9. Regulatory Indicators for Sustainable Energy: Countries. URL: <http://rise.worldbank.org/countries>
10. Hanzhurov Yu. Implementatsiia zakonodavstva Ukrainy do yevropeyskykh standartiv yak komunikatyvnyi protses. *Politychnyi menedzhment*. 2007. No. 1. S. 138 [in Ukrainian].
11. Rada pidvyshchyla myta na brukht vsuperech Uhodi pro asotsiatsiiu z YeS. *Yevropeiska pravda*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/05/17/7081854/> [in Ukrainian].
12. Mamutov V.K. Pravovoe obespechenie jekonomicheskogo suvereniteta v uslovijah mezhdunarodnoj integracii. Konstitucionno-pravovye osnovy gosudarstvennogo suvereniteta Ukrainy: doklad na metodologicheskom seminare NAN Ukrainy. Doneck, 2011. 92 s. [in Russian].
13. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 No. 436. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2003. No. 11. St. 462 [in Ukrainian].
14. Shcherbyna V.S. Do pytannia shchodo pryntsyviv hospodarskoho prava. *Visnyk Pivdennoho rehionalnogo tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2014. No. 1. P. 85-92 [in Ukrainian].
15. Rawls J. A Theory of Justice. Revised edition. USA : Harvard University Press, 1971. 538 p.
16. Stalyi rozvytok: informatsiino-analitchna zapyska. Naukovo-doslidnyi instytut pratsi i zainiatosti naselennia Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy i NAN Ukrainy. URL: <http://ipzn.org.ua/stalyj-rozvytok-informatsiino-analitchna-zapyska> [in Ukrainian].
17. Isaienko V.M., Nikolaiev K.D., Babikova K.O., Biliavskiy H.O., Smyrnov I.H. Stratehiia staloho rozvytku (turystychna haluz): navch. posib. Kyiv, 2014. 300 s. [in Ukrainian].
18. Poniattia staloho rozvytku. Kryterii ta pryntsyvy. Ekolohichna dominanta staloho rozvytku. Navchalni materialy online. URL: http://pidruchniki.com/ekologiya/ponyattya_stalogo_rozvytku_kryteriyi_printsypi_ekologichna_dominanta_stalogo_rozvytku [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy vidnovlennia ta rozbudovy myru v skhidnykh rehionakh Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.12.2017 No. 1071. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilov> [in Ukrainian].

20. Konceptcija modernizacii hozjajstvennogo zakonodatel'stva na baze Hozjajstvennogo kodeksa Ukrainy (Proekt). *Problemi gospodars'kogo prava i metodika jogo vkladannja*: zb. nauk. pr. Nauk. red.: V.K. Mamutov. Donec'k: Jugo-Vostok, Ltd, 2006. P. 417-443 [in Russian].
21. Shapovalova O.V. Adaptatsiia hospodarskoho zakonodavstva do vymoh staloho rozvytku: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.04. Donetsk, 2007. 511 p. [in Ukrainian].
22. Tsili staloho rozvytku: Ukraina: natsionalna dopovid 2017. *United Nations / Ukraine*. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf [in Ukrainian].
23. Next steps for sustainable European future. European action for sustainability. European Commission. COM (2016) 739 final. URL: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-next-steps-sustainable-europe-20161122_en.pdf
24. Better Regulation «Toolbox». European Commission. URL: http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/docs/br_toolbox_en.pdf
25. Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoi polityky u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 11.09.2003 № 1160-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. No. 9. St. 79 [in Ukrainian].
26. Pro stratehichnu ekolohichnu otsinku: Zakon Ukrainy vid 20.03.2018 № 2354-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 20.04.2018. No. 16. St. 138 [in Ukrainian].
27. Pope J., Annandale D., Morrison-Saunders A. Conceptualising sustainability assessment. *Environmental Impact Assessment Review*. 2004. No. 24. P. 595-616.
28. Pro derzhavne prohnouzuvannia ta rozroblennia prohram ekonomichnogo i sotsialnogo rozvytku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23.03.2000 No. 1602-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2000. No. 25. St. 195 [in Ukrainian].
29. National action plans. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/energy/node/71>
30. Sustainable development in the European Union. A statistical glance from the viewpoint of the UN Sustainable Development goals. European Commission: Eurostat. 2016. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7745644/KS-02-16-996-EN-N.pdf/ae6b7f9-d06c-4c83-b16f-c72b0779ad03>
31. Renda A. How can Sustainable development Goals be «mainstreamed» in the EU's Better Regulation Agenda? Centre for European Policy Studies. URL: https://www.ceps.eu/system/files/Better%20regulation%20and%20sustainable%20development_CEPS%20Policy%20Insights_%20A_Renda.pdf
32. Korol V.I. Pravovi determinanty ta bariery dlia realizatsii eksportnykh stratehii subiektiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy u mezhakh zon vilnoi torhivli z YeS ta krainamy SND. *Prava osoby i pravovi mekhanizmy yikh realizatsii u sferi hospodariuvannia*: zb. nauk. pr. Kyiv, 2013. P. 101-120 [in Ukrainian].
33. Handbook for trade sustainability impact assessment: second edition. European Commission. 2016 URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/april/tradoc_154464.PDF
34. Trade sustainability impact assessment of the negotiations on a free trade area between the EU and Ukraine. Position Paper. European Commission. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/may/tradoc_143165.pdf
35. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osoblyvosti derzhavnogo rehuliuвання diialnosti subiektiv pidprijemnytskoi diialnosti, poviazanoi z realizatsiieiu ta eksportom lisomaterialiv» shchodo tymchasovoї zaborony eksportu lisomaterialiv u neobroblenomū vyhladi: Zakon Ukrainy vid 09.04.2015 No. 325-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. No. 31. St. 291 [in Ukrainian].
36. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osoblyvosti derzhavnogo rehuliuвання diialnosti subiektiv pidprijemnytskoi diialnosti, poviazanoi z realizatsiieiu ta eksportom lisomaterialiv» (shchodo moratorii na eksport liso- ta pylomaterialiv u neobroblenomū vyhladi): projekt Zakonu, poiasniuvalna zapyska do projektu Zakonu Ukrainy vid 10.12.2014 No. 1362. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52828 [in Ukrainian].

Received 26.07.2018

Р.А. Джабраилов, В.К. Малолетнева, Т.С. Гудима

Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, г. Киев, Украина

ПЕРСПЕКТИВЫ МОДЕРНИЗАЦИИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Рассмотрена проблематика определения стратегических и тактических приоритетов модернизации отечественного законодательства с учетом концепции устойчивого развития как общемирового императива построения новой модели управления национальными экономиками. Освещены некоторые перспективные направления модернизации хозяйственного законодательства Украины в контексте внедрения в правовую систему государства концептуальных основ устойчивого развития. Сформулированы теоретические положения по углублению доктринальных хозяйственно-правовых разработок. Подготовлены предложения о внесении изменений в Хозяйственный кодекс Украины и отдельные акты хозяйственного законодательства.

Ключевые слова: устойчивое развитие, Хозяйственный кодекс Украины, хозяйственное законодательство, модернизация, национальная экономика.

R.A. Dzhabrailov

Institute of Economic and Legal Researches of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4422-2102

V.K. Malolitneva

Institute of Economic and Legal Researches of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9678-1750

T.S. Hudima

Institute of Economic and Legal Researches of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1509-5180

PROSPECTS FOR THE MODERNIZATION OF UKRAINIAN ECONOMIC LEGISLATION IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The problems of determination of strategic and tactical priorities of modernization of domestic economic legislation in consideration of the concept of sustainable development as a universal imperative for constructing a new model of management by national economies are considered.

Some prospective directions of modernization of the economic legislation of Ukraine in the context of implementation of the conceptual foundations of sustainable development in the legal system of the state are highlighted.

Some theoretical positions concerning the deepening of doctrinal economic and legal developments from the investigated issue are formulated. In particular, it is noted that the legal economic order, which is mentioned in Art. 5 of the Economic Code of Ukraine should become a practical and comprehensive mechanism for the implementation of state policy in the field of economics, comprehensively covering not only the constitutional and legal principles contained in the content of the said legal norm, but also the inter-sectoral (referred to in the text of the Economic Code of Ukraine), sectoral economic law) the legal principles and principles of sustainable development.

It is proved that under the influence of the conceptual foundations of sustainable development there should be transformations in the methodological basis of the construction of key elements and categories of economic legislation that will necessarily require an appropriate correlation with doctrinal developments within the framework of the science of economic law.

Proposals on amendments to the Economic Code of Ukraine and certain acts of economic legislation have been prepared.

In particular, the urgency of the issue of the implementation of the provisions of the concept of sustainable development in the principles of economic management and economic law is emphasized. In this regard, it is proposed to expand the list of general principles of management by amending and supplementing Article 6 of the Economic Code of Ukraine.

It is proved that in the course of determining the legal framework of national economic policy, a conflict between the goals of sustainable development of Ukraine and other countries or their associations in the context of implementation of bilateral and multilateral agreements is occurring, which leads to a violation of national economic sovereignty. In connection with this, it is proposed to consolidate the principle of legal identity of the state at the constitutional level, which must simultaneously become one of the principles of sustainable development of Ukraine, realization of its strategy and tactics of driving changes in the socio-economic sphere.

Keywords: sustainable development, Economic Code of Ukraine, economic legislation, modernization, national economy.